

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Прямухіна Н. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)

e-mail: n.priamukhina@donnu.edu.ua

Воєнні конфлікти деформують основу наявної системи державного управління, радикально змінюють платформу, на якій будуються та взаємопов'язуються складники управлінського механізму, змінюють і знищують зв'язки між елементами складної системи, яка покликана забезпечити взаємодоповненість і взаємозгодженість сегментів політичної, соціально-економічної, екологічної та інших систем. Якість державного управління визначає спроможність громадян забезпечувати рівень якості життя. Низький рівень державного управління обмежує можливість населення вийти з бідного прошарку, причому чим більш нестабільною є держава, тим більша частка населення є бідною [1]. Приблизно третина громадян із низьким рівнем доходів у світі живуть у нестабільних державах, хоча ці держави становлять лише 15 % від загальної чисельності населення планети [2].

Розглянемо особливості, характерні для країн, що перебувають чи перебували у стані війни, та які треба врахувати під час формування концептуальних підходів державного управління України в повоєнний період.

По-перше, світовий досвід підтверджує тісний зв'язок між явищами: воєнний конфлікт – нестабільність – низький рівень державного управління. Існує великий розрив у досягненні Цілей сталого розвитку державами, які постраждали від воєнних конфліктів, та країнами, які належать до тих, що розвиваються [3].

По-друге, показник швидкості повоєнного відновлення демонструє залежність від «конфліктної пастки»: 57 % країн, які постраждали від війни протягом 1945–2020 рр., пережили після цього принаймні ще один конфлікт. За останні 20 років висвітлено результати наукових досліджень про те, що економічні характеристики є важливими детермінантами ризику конфлікту. Великі науки (дослідження з великим набором спостережень) показують, що рівень економічного зростання корелює з початком конфлікту [4]. Економіка країн, що постраждали від воєнного конфлікту, щорічно зростає приблизно на 1,6 % повільніше, ніж у мирних держав, але після закінчення війни темпи їх економічного зростання прискорюються на 1 %. Отже, потужність економічного відновлення України має вирішальне значення для уникнення циклу війни. У світовій науковій практиці таке явище має назву «дивіденд миру» [4]. Ця закономірність означає, що в середньому потрібно приблизно 22 роки для відновлення економіки після воєнного конфлікту до довоєнного рівня доходів. Вивчення 10-річного періоду після завершення війн у різних країнах демонструє, що післявоєнне відновлення настає повільно і набуває прискорених темпів приблизно протягом четвертого-шостого років відновлення [5].

По-третє, світова підтримка тісно пов'язана з повоєнним відновленням. Міжнародні організації з питань розвитку, які досліджують відновлення держав після воєнних конфліктів та висвітлюють їх результати у Європейських звітах про розвиток, Звітах про світовий розвиток та інших, засвідчують, що проблеми, пов'язані з відновленням, напряду залежать від допомоги та підтримки, наданої європейською спільнотою. Так, у 2010 році було витрачено орієнтовно 90 млрд дол. США на допомогу, майже половина цієї допомоги була спрямована на нестабільні країни або країни, що періодично переживають стани війни [6]. Дослідження наголошують на зв'язку між допомогою іноземних країн та державними інвестиціями. Щодо приватних інвестицій – їх вплив уповільнений і посилюється, якщо подальший воєнний конфлікт відсутній. Державні інвестиції зменшуються протягом постконфліктного десятиліття і відновлюються до довоєнного рівня через 7–10 років після закінчення війни [5]. Отже, якщо допомога позитивно пов'язана з державними інвестиціями, а державні інвестиції залишаються пригніченими протягом післявоєнного десятиліття, допомога посилює зростання, оскільки вона у якийсь період замінює державні інвестиції.

По-четверте, для формування концептуальних підходів державного управління України у період повоєнного відновлення податкові надходження різко знизяться через значні витрати під час війни, звуження підприємницького сектору, зростання корупції. Однією з можливостей відновлення фінансової системи є оподаткування природних ресурсів, видобуток яких у період війни різко скорочується. Після війни країни зазвичай переживають сировинний бум, який може генерувати вкрай необхідні державні кошти для сприяння відновленню. Те саме стосується і сільськогосподарського сектору, що є актуальним для України.

По-п'яте, організація державного управління у повоєнний період має врахувати, що залежність від допомоги підриває державне управління, спотворюючи політичну відповідальність. Уряди, які залежать від допомоги, приділяють надто багато уваги донорам і занадто мало – їх громадянам. Через помилки, здійснені у період повоєнного відновлення, багато країн так і не змогли побудувати ефективну систему державного управління. Науковці, як-от П. Кольєр, пропонують альтернативу системі державного управління – незалежну структуру, призначення якої – контракти з постачальниками для надання основних державних послуг, охорони здоров'я та освіти через місцеві уряди та приватні фірми. Це має відокремити політичну функцію від функції надання послуг [7]. Однак більшість інших дослідників рішуче заперечують створення подвійного державного сектору, оскільки такий підхід може фінансово дестабілізувати державний сектор, зокрема через те, що донори часто платять більші зарплати, ніж уряд [8].

Отже, врахування світового досвіду допоможе сформувати ефективні концептуальні підходи до організації державного управління в період повоєнного віднов-

лення. Потрібні додаткові дослідження для покращення розуміння впливу допомоги на післявоєнне відновлення країн. На нашу думку, вони мають зосередитися на двох напрямках: 1) поглиблення і розширення аналізу допомоги, зокрема фінансових потоків та прямих іноземних інвестицій, для визначення їх впливу на відновлення після війни; 2) здійснення економетричного аналізу зв'язку між допомогою та інвестиціями для розуміння пропорційного впливу допомоги на повоєнне зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Кізіма Т. Фінансова стабільність держави і середній клас: критеріальна ідентифікація та феноменологія взаємодії. *Світ фінансів*. 2007. Вип. 3(12), жовтень. С. 32–49. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/download/197/205>
2. Юрчик Г. М. Теоретико-методологічні аспекти виміру бідності населення як індикатора ефективності соціальної політики. *Соціальна економіка*. 2021. Вип. 62. С. 64–77.
3. Development Consequences of Armed Conflict / S. Gates, H. Hegre, H. M. Nygård, H. Strand. *World Development*. 2012. № 40(9). P. 1713–1722. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0305750X12001015>
4. Evaluating the scope and intensity of the conflict trap: A dynamic simulation approach / V. L. Elliott, P. Collier, H. Mokleiv, A. Hoeffler. *Journal of Peace Research*. Vol. 54, № 2. Special issue on forecasting (March 2017). P. 243–261. URL: https://www.researchgate.net/publication/331284927_Breaking_the_Conflict_Trap_Civil_War_and_Development_Policy
5. Hoeffler A. 'Greed' versus 'Grievance': A Useful Conceptual Distinction in the Study of Civil War? October, 2011. *Studies in Ethnicity and Nationalism*. Vol. 11, № 2. P. 274–284. URL: <https://www.sneps.net/t/images/Articles/11Hoeffler.pdf>
6. Запатріна І. В., Шатковська А. О. Досвід післявоєнного відновлення міст світу: уроки для України. Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). 2023. С. 86. URL: https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Doslidzhennia_Dosvid-pisliavoiennoho-vidnovlennia-mist.pdf
7. Collier P. Post-Conflict Recovery: How Should Strategies Be Distinctive. *Journal of African Economies*. 2009. № 18. P. 99–131. DOI: 10.1093/jae/ejp006.
8. James K. Boyce Madalene O'Donnell. Peace and the Public Purse – Hardcover. United Kingdom: Viva Books Private Limited, 2008.

КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ПОСТТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ

Рудь Н. Т.^{*1}, Назарук А. Я.²

^{1,2}Луцький національний технічний університет, Луцьк (Україна)

*e-mail: ntrud@i.ua

Наразі наша країна перебуває у нелегкому становищі. Багато громадян втратили свої домівки і потребують надалі (після закінчення війни) нового житла. Більшість людей не зможуть за свої кошти побудувати нове житло, тому виникає проблема забезпечення цих осіб соціальним житлом. Розвиток соціальної інфраструктури, яка відповідатиме заявленим очікуванням працюючого населення та задовольнятиме запити суспільства і створюватиме умови для людського розвит-